

ब्रह्मद्वैतकथयितुमागतोस्मीतिप्रतिजानानमष्टावक्रं प्रपृच्छति राजा त्रिशकेति उभयतस्तीक्ष्णापाभिः षड्भिः शलाकाभिरिकस्मिन् शकौ प्रोतमध्याभिः पृथगंताभिर्द्वादशारं षणनाभिचक्रं जायते तत्र द्वादशराशयः अराः राशिद्वयात्मानः षड्भूतवोनात्रयः एकैकस्मिन् राशौ त्रिशक्तिं द्वादशराशः तदेतद्भूतचक्रं षड्यानाढीभिः परिवर्तते अस्य षड्यधिकशतत्रयपरिवर्तैः सावनः संवत्सरो भवति अस्मिन् च कुलालचक्रवत् प्रदक्षिणमावर्तमाने पिपीलिकापंक्तिवत् प्रतीपं सूर्यादयः परिभ्रमंति तत्र चंद्रस्य सप्तविंशत्यहोरात्रैर्भ्रमणभोगः सूर्यस्य सपादपंचषष्ट्यधिकेनाङ्कांशतत्रयेण स एव सौरः संवत्सरः अस्मिन् च केस्वस्वगत्या गच्छतोः सूर्यचंद्रयोर्द्वयं तं विप्रकर्षस्तदापौर्णमासीयदात्यंतं सन्निकर्षस्तदादर्शः तद्द्वेः परवर्णी एवं चतुर्विंशत्यापर्वभिः चतुःपंचादशदधिकेनाङ्कांशतत्रयेण चांद्रः संवत्सरः तत्र यं पृच्छति त्रयाणामपि पृथक्कर्मसु विनियोगात् तथा चोक्तं माधवे अब्दः पंचविधश्चांद्रो ब्रतादौ तिलकादिके सुजन्यादि ब्रते सौरगोसत्रादिषु सावन इति त्रिशकद्वादशांशस्य त्रिशतो गच्छति त्रिशकः ते एव द्वादशसंख्याका अंशा यस्येति सौरसंवत्सरप्रश्नः चतुर्विंशतिपर्वण इति चांद्रस्य

राजोवाच त्रिशकद्वादशांशस्य चतुर्विंशतिपर्वणः ॥ यस्त्रिषष्टिशतारस्य वेदार्थं सपरः कविः ॥ २४ ॥
अष्टावक्र उवाच चतुर्विंशतिपर्वत्वां षणनाभिर्द्वादशप्रधि ॥ तत्रिषष्टिशतारं वै चक्रं पातु सदा गति ॥ २५ ॥
राजोवाच वडवे इव संयुक्ते श्येनपाते दिवौ कसां ॥ कस्योर्गर्भमाधत्ते गर्भसुषुवतु श्वकं ॥ २६ ॥

त्रीणि षड्यासहितानि शतान्यरायस्येति सावनस्य त्रिविधस्यास्य कालचक्रस्य योर्धर्मप्रयोजनं वेदसपरः कविः उत्कृष्टः क्रांतदर्शी ॥ २४ ॥ इति पृष्टोऽपर आह उत्तरं षणनाभीतिविशेषार्थोक्त्या विद्वत्ता प्रकाशः शे षोनुवादः प्रधयोमासाः राशयोवा तेषु हि त्रिशदहोरात्रा अंशावा प्रत्येकं प्रत्येकं प्रधीयंते चक्रं पातु अस्मिन् काले यथा कालं विहितो धर्मस्त्वां पात्वित्यर्थः एतेन धर्मस्य श्रेयः साधनत्वं विधीयते केवलकालज्ञानस्या पुरुषार्थत्वात् मानांतरानवगंतं प्रयोजनवदर्थं प्रतिपादयद्विशालं भवति अन्यथा शास्त्रव्याघातः एव मन्यत्रापि विधानं द्रष्टव्यं राशिस्त्रिंशल्लुवस्तान् द्विषडनुपतता कर्केण सौरोब्द इष्टः सोमेष्विष्टौ चांद्रीशरदपि चतुर्विंशकात् सर्वणां स्यात् गोसत्रे सावनोऽब्दो गगनरसगुणैरात्र्यहैराशिगुणमादृत्वा ल्यध्वर्तुया जांस्वसमयविहिताः श्रेयसेऽस्त्युर्मखाध्याः ॥ २५ ॥ रथसंयुक्ते अश्वे इव सहचारिण्यौ श्येनपाते श्येनवदकस्मात्पतनशी लयेऽभेवर्तते दिवौ कसां देवानां मध्ये तयोः संबंधिनं गर्भकोपधत्ते कस्य गर्भेति उत्सयेते कंच जनयत इत्यर्थः ॥ २६ ॥